

BIBLIOTEKA

E

85H-1

265

SHTETI

GJIROKASTER

PANO ÇUKA

ÇELËSAT E LUMTURISË

85H-4
C 92

PANO ÇUKA

ÇELËSAT E LUMTURISË

Shqipëroi: DRITERO AGOLLI

SHTËPIA BOTONJËSE «NAIM FRASHËRI»

SHËNIM PËR LEXONJËSIT

Pano Çuka është një poet nga minoriteti i vogël grek. Ai lindi në fshatin Sopik të krahinës së Pogonit më 1925. Ky poet, që përherë të parë del para lexuesëve në gjuhën shqipe me vëllimin «Çelësat e lumturisë» ka botuar në greqisht disa vëllime poetike si «Jetë e lirë», «Traktoristja», «Vjersha», «Drita e Tetorit», «Agime e perëndime». Vargjet e Pano Çukës përshkohen nga fryma e shëndetëshme e kohës dhe nga pathosi romantik i ditëve tona.

Përveç vjershave, Pano Çuka ka botuar në organet e shtypit, sidomos në gazetën «Llajko Vima», ku ai punon si redaktor, shumë tregime, përshkrime, reportazhe letrare, fejtone, recensionet etj.

Një kontribut të rëndësishëm ai ka dhënë edhe në fushën e përkthimeve. Ka përkthyer e botuar në greqisht «Lulet e verës» të Naim Frashërit, një përmbledhje me vjersha të Andon Zako-Çajupit «Më-mëdheu», vëllimin e Migjenit «Vargjet e lira», një antologji të poezisë klasike shqipe «Lira shqiptare», një antologji tjetër me vargje të zgjedhura nga poezia e sotme shqipe «Bomba e flamuj», romanin e Sterio Spases «Afërdita përsëri në fshat» etj.

PARTIA FLET...

Partia flet...

Dhe Shqipëria

dëgjon krenare

si amazonë.

Sytë e saj si yje

në oqean të dritave notojnë.

Asaj i kanë lënë kallo në duar
çekani,

pena,

tornója,

drapëri.

Kurora e lavdisë i ka praruar

flokët e saj

të ashpëra.

Partia flet...

Dhe Shqipëria

hedh sytë e saj në vitet që vijnë:

Rëndojnë

nga lëngu i frutit

molla,

hardhia;

dritaret në pallate vetëtijnë,

gulçojnë uzinat,
fabrikat
dhe tymojnë oxhaqet, çibukët e gjatë...
Miliona yje-elektrike
Varen si florinj në gjoksin e natës.
Partia flet...

Dhe kuajt e erës
shpërndajnë fjalët e saj të flakta
në eterin e gjerë
me miliona flatra...
Dhe veshët e punëtorëve bëhen antena
dhe transmetojnë në marrësit-zemra
fjalët e saj, që çajnë rrugë të reja,
rrugë të reja me të reja emra,

drejt diellit

në horizontet pa anë,
fjalët e saj që i bëjnë duart më të forta
për të mbajtur të paqës çekane,
për të hapur në yjet porta.
Po këto fjalë

duart i mësojnë
të rrokin pushkën e trimit,
gjerdhanë e fishekëve në brez të shtërngojnë,
të hedhin rrufenë e zemërimit...

REPUBLIKËS

Erdhe si agim, që përze një natë sterre,
erdhe si kurorë, që thurrin Fitorja dhe Liria,
erdhe si vjen e ngarkuar me shpresa një pranverë
dhe dimrit i the:

«M'u shporr nga Shqipëria»!

Shtigjeve ku kalove s'kishim shtruar dafina.
po të ritë e tyre shtruan djemtë petrita.
Erdhe, o Republikë, në male, fusha, lugina
e shoqëruar nga puna dhe drita.

STROFA PËR DITËN KUR ERDHËN
PARTIZANËT...

1

Me flatra të zeza nata kish mbështjellë
majën e malit, pyllin, rrugën, zabelë.
Asgjë s'pipëtinte e s'merrte frymë
nën fërtymë!

2.

Papritur qetësia e rëndë e sëmurë;
qetësia e natës me yje të mekur
u gris, u trondit nga krisma dyfeku:
triumfi shpaloste mes natës flamurë...

3.

Përpara, vëllezër; përpara, shokë!
«Të shëmbet kjo strofkë, të digjet kjo strofkë,
q'embleme ka knutin e hidhur farmak,
që rri si gur varri mbi gjokset
mbi gjokset fshatare mbytura në gjak...»

Rrufe e breshër plumbash
 shpërthen nga tyta dyfekësh.
 Trondit dyer, dritare...
 Rënkojnë armiqtë si ujçër me plagë
 dhe zgjohen nga gjokset e tyre
 me mijra lepuj. me mijra lepuj...
 Kusarët e frikshëm. kusarët fodullë,
 që dinin hapin ta hidhnin parakalimeve,
 që dinin përmendësh thirrje dhe urdhra,
 mësuan tani përmendësh një thirrje tjetër:
 «Mama mia!»

Shigjetat e bardha të diellit lëruan qiellin
 dhe ngritën lart vesën si afsh kaltërosh.
 Dukej sikur toka, që vdekjen kish flakur,
 po merrte frymë nga gjiri i saj madhështor...

Kur buzëqeshjen e parë agimi e hodhi
 në majat e larta të maleve,
 që kishin qeleshe të bardhë mënjanë,
 të endur nga duart e padukëshme të dimrit,

u hapën portat e shtëpive dhe rendën
 të vegjël, të mëdhenj me këmbë të lehta,
 sikur të përshëndetnin vëllanë e zemrës,
 që e prisnin me vite, në çastin ku lajmëtari
 sjell befaz sihariqin e madh të ardhjes.
 Rendën të shohin plot mburrje Shqiponjat,
 që shkundën me forcë tërmeti
 kalanë e dhunës, e cila kish kyçur në gjirin e saj

muzikën e paarritëshme të një hymni
për jetën, që dërmonte jetën,
që fshihte trokun e së ardhmes...
Vështrimet bien ëmbël mbi fytyrat zeshkane
dhe çdo sy shëmbëllen me objektiv fotografi,
që portrete partizane fikson në fletët e zemrës.

6.

Kundruall qëndron me dyer e xhame të thyer
shtëpia, që e quanim gjer mbrëmë «Komandë»
dhe natën u bë varr i heshtur, i ftohtë
për ata, që kazmë varrëmihësi mbanin.
O, sa kujtime farmak i zgjon të mjeruarëve
kjo strofkë e shkretuar bishash gjakatare,
që prishnin ajrin e pastër të fshatit shtëpi-ulët
me gërhitjen e tyre të rëndë...

7.

Dielli, i dashuri flokë argjentë i ditës,
shkelte ngadalë në gëzofin e qiellit
dhe vallja rrotull sillej...

Të zënë për dore
vallzonin të çliruarit, vallzonin çlirimtarët.
Kur vallja u prish, fshatarët rrethuan
ata yjestolisurit, që, si dallëndyshe,
lajmëruan pranverën plot hir të lirisë,
dhe kush e kush kërkonte mysafirë t'i merrte...
Sofrat ishin të varfra, zemrat ishin të pasura,
siç ishte ngaherë e pasur me dashuri
zemra popullore.
(Dhe pasuri më e madhe është pasuria e zemrës)

8.

Si bletët nga hojet, dolën fshatarët nga kasollet
 dolën të përcillnin shqiponjat,
 që si Gjergj Elez Alitë
 me bajlozin luftuan,
 dhe gurrën e shënjtë të jetës të hapin,
 që e mbante të mbyllur
 dhe s'e linte të derdhej ujin kristalor
 dhe s'e linte të njomte buzët e zhuritura
 të vegjëlisë së mjerë...

Duart plot kallo lëviznin shamitë e bardha dëborë,
 si krahë pëllumbash, që shtrihen në erë,
 zemrat gufonin dhe kërciste i zjarrtë nga buzët
 urimi:

«Udhembarë!»

Dhe bashkohej urimi me krismën e pushkëve
 dhe bashkohej urimi me zërin e këngës,
 që ngjitej lart në zenit,
 dhe një rrënqethje të shënjtë lëshonte në trupat,
 rrënqethje, që digjte si vetëtimë:
 «Përpara ju, o të munduar!»

9.

Më të pakta ishin shqiponjat dje, më shumë po
 iknin sonte.

Fshati përcolli bashkë me ta edhe dymbëdhjetë.
 Krah tyre me opinga partizane marshonte
 Liria e bukur dhe e rreptë...